

ЗАТВЕРДЖЕНО:
наказом Мінагрополітики
від 16 грудня 2016 року № 547

УДК 635.977

Код UPOV: CHMCP_

Методика
проведення експертизи сортів кипарисовика (*Chamaecyparis Spach*)
на відмінність, однорідність і стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Chamaecyparis Spach*.

2. Необхідний рослинний матеріал – рослини чотирирічного віку

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається садивний матеріал для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість садивного матеріалу має становити 5 чотирирічних рослин.

2.3 Садивний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо якості та сортових характеристик.

2.4 Садивний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 *Тривалість експертизи.* Експертиза має тривати два незалежні цикли задовільного плодоношення, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 *Місце експертизи.* Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 *Умови для проведення експертизи.* Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 *План експертизи.* Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше п'ять рослин. Рекомендована схема розміщення рослин 2,0 × 2,0 м.

3.5 *Метод дослідження.* Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки представлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);
 MS: вимірювання групи, попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);
 VG: візуальна разова оцінка групи рослин;
 VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше п'ять рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 5 рослин або 10 частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 5 рослин або 10 частин рослин;

VG: візуальна разова оцінка 5 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 5 рослин або 10 частин рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з п'яти рослин нетипові не допускаються.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

- Рослина: форма крони (ознака 2);
- Листок: забарвлення (ознака 6);
- Шишка: кількість лусок (ознака 16);
- Насінина: смоляні залозки (ознака 19).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висаджувати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довілля це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів кипарисовика

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. QL	Рослина: за щільністю VG 2	нещільна щільна	1 2	
2. (* (+) PQ	Рослина: форма крони VG 2	колоноподібна конусоподібна округла	1 2 3	
3. QN	Рослина: швидкість росту VG 2	слабка середня сильна	3 5 7	
4. QN	Листок: розмір MG 2	малий середній великий	3 5 7	
5. PQ	Листок: тип VG, 2	голкоподібний лукоподібний	1 2	
6. (* PQ	Листок: забарвлення VG 2	золотисто-жовте синьо-зелене сіро-синє синє	1 2 3 4	
7. QL	Листок: білі плями на нижньому боці VG 2	відсутні наявні	1 9	
8. QN	Лукоподібний листок: за шириною MG 2	вузький середній широкий	3 5 7	
9. PQ	Лукоподібний листок: форма верхівки VG 2	гостра тупа	1 2	
10. QN	Лукоподібний листок: за товщиною MG 2	тонкий середній товстий	3 5 7	
11. QL	Лукоподібний листок: глянсуватість VG 2	слабка помірна сильна	3 5 7	
12. QL	Голкоподібний листок: форма верхівки VG 2	гостра тупа	1 2	

1	2	3	4	5
13. QN	Голкоподібний листок: за товщиною MG 2	тонкий середній товстий	3 5 7	
14. QN	Голкоподібний листок: за шириною MG 2	вузький середній широкий	3 5 7	
15. (+) QN	Шишка: за довжиною MG 1	коротка середня довга	3 5 7	
16. (*) (+) QN	Шишка: кількість лусок VG 1	мала середня велика	3 5 7	
17. QL	Луска: виступи VG 1	відсутні наявні	1 9	
18. (+) QN	Насінина: кількість біля кожної луски VG 1	мала середня велика	3 5 7	
19. (*) QL	Насінина: смоляні залозки VG 1	відсутні наявні	1 9	

8. Пояснення до Таблиці ознак

До 2. Рослина: форма крони.

1

Колоноподібна

2

конусоподібна

3

округла

До 15. Шишка: за довжиною, мм.

Коротка – до 6, середня – 6–10, довга – понад 10.

До 16. Шишка: кількість лусок, шт..

Мала – 4–6, середня – 6–8, велика – 8–10.

До 18. Насінина: кількість біля кожної луски, шт..

Мала – 1, середня – 1–3, велика – понад 3.

9. Література

1. Кипарисок//[http://www.vashsad.ua/encyclopedia-of-plants/coniferous/show/ 3191/](http://www.vashsad.ua/encyclopedia-of-plants/coniferous/show/3191/)
<http://www.v-sadu.ru/page/formy-hvojnih-kiparisoviki.html>

2. Доброчаева, Д. Н. и др. Определитель высших растений Украины. /
 Д. Н. Доброчаева, М. И Котов, Ю. Н. Прокудин и др. – Изд. П. К.: Фитосоциоцентр. – 1999.
 – С. 42-43.